

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Rettane til den fornærma og dei etterlatne

Denne brosjyren gir ei oversikt over dei viktigaste reglane. Dersom du ønskjer å vite meir, sjå kontaktinformasjonen på baksida av brosjyren.

Den som er offer for ei straffbar handling (fornærma), har ei rekkje rettar i samband med behandlinga i rettsapparatet.

Når nokon er død som følgje av ei straffbar handling, har dei nærmaste etterlatne ein del av dei rettane som den direkte fornærma elles har.

Rett til informasjon frå politiet

Når du har vore utsett for ei straffbar handling og kontaktar politiet, skal politiet informere deg om rettane dine som fornærma eller etterlaten.

I mange tilfelle skal du få ein kontaktperson i politiet som skal informere deg om utviklinga og framdrifta i saka.

Bistandsadvokat og fritt rettsråd

Dersom du har vore utsett for eit seksuelt overgrep, gjenteken eller grov mishandling frå dei nærmaste, menneskehandel, kjønnslemlesting, tvangsekteskap eller brot på kontakt- eller besøksforbod, kan du ha rett til kostnadsfri samtale hos ein advokat for å få hjelp til å vurdere om du skal melde det som har skjedd, til politiet.

Dersom du melder eit slikt forhold, har du krav på bistandsadvokat. Det kan du òg ha dersom du har vore utsett for anna kriminalitet og har fått større fysisk eller psykisk skade, eller dersom du av andre grunnar har særleg behov for hjelp.

Når nokon under 18 år er død som følgje av ei straffbar handling, har dei etterlatne med foreldreansvar krav på bistandsadvokat. Når nokon over 18 år er død, kan dei etterlatne få oppnemnd bistandsadvokat når særlege forhold tilseier at det er behov for det.

Bistandsadvokaten skal vareta interessene dine i samband med etterforskinga og ei eventuell rettssak. Advokaten skal òg hjelpe deg med å setje fram krav om erstatning.

Rettar under etterforskinga

Du har ikkje plikt til å forklare deg for politiet. Dersom du vil la deg avhøyre, kan du ha med deg ein person du har tiltru til.

Som fornærma eller etterlaten har du som hovudregel rett til å gjere deg kjend med dokumenta i saka.

I ein del alvorlege saker skal du få vite om gjerningspersonen er varetektsfengsla, og få beskjed ved lauslating.

Dersom du er redd for at gjerningspersonen skal krenkje deg igjen, kan vedkommande i nokre tilfelle få forbod mot å oppsøkje deg. Under visse omstende kan du òg få valdsalarm. Nærmare informasjon om det får du av politiet eller bistandsadvokaten.

Resultatet av etterforskinga

Dersom påtalemakta er overbevist om at den mistenkte er skyldig, og meiner at det kan først bevis for straffskyld i retten, tek ein ut tiltale, og saka blir send over til retten. Mindre alvorlege saker kan i staden avgjerast med påtaleavkall eller bot. Saka kan òg overførast til konfliktråd dersom både gjerningspersonen og den fornærma samtykkjer.

Er ikkje bevisa sterke nok, blir saka lagd bort.

Som hovudregel skal du få beskjed dersom saka blir lagd bort, det blir teke ut tiltale, det blir gitt påtaleavkall eller saka blir avgjort ved at gjerningspersonen godtek eit førelegg.

Klagerett

Dersom saka blir lagd bort, kan du klage til overordna instans (statsadvokaten eller riksadvokaten). Klagen må sendast til den instansen som tok avgjerda (politiet eller statsadvokaten), innan tre veker frå du fekk beskjed om bortlegginga.

Du kan òg klage på visse andre avgjerder som påtalemakta tek, til dømes valet av straffeføresegn i tiltalevedtaket eller at saka er avgjort med påtaleavkall.

Rettssaka

Ein aktor (politijurist eller statsadvokat) fører saka på vegner av påtalemakta. I ein del alvorlege saker kan du be om ein samtale med aktor før hovudforhandlinga startar.

For at den tiltalte skal domfellast og få straff, må det vere bevist utanfor all rimeleg tvil at den tiltalte er skyldig.

Alle straffesaker begynner i tingretten, som er den lokale domstolen. Du skal normalt kallast inn til rettssaka, og du har rett til å vere til stades under heile saka. Du har òg krav på godtgjersle for oppmøtet. Som fornærma må du i hovudregelen forklare deg i retten sjølv om du tidlegare har forklart deg for politiet. I nokre tilfelle kan du be om at den tiltalte må forlate rettssalen når du forklarar deg, eller om at dørene blir lukka for offentlegheita. Dersom du er i nær slekt med den tiltalte, kan du sleppe å forklare deg.

Mange domstolar tilbyr hjelp og støtte til vitne. Politiet eller bistandsadvokaten kan forklare deg meir om det.

Den tiltalte eller påtalemakta kan anke dommen frå tingretten til lagmannsretten. I mindre alvorlege saker kan lagmannsretten la vere å behandle anken.

I dei alvorlegaste sakene blir lagmannsretten sett med jury (lagretten). Lagretten består av ti lekdommarar (ikkje-juristar) og skal svare på om den tiltalte har gjort den straffbare handlinga han/ho er tiltalt for.

Etter dom

Når det har falle dom i straffesaka, er det påtalemakta som avgjer om dommen skal ankast. Du kan likevel gi uttrykk for om du synest påtalemakta bør anke saka eller ikkje.

Dersom erstatningskravet ditt er teke med i straffesaka, kan du velje å anke denne delen av dommen sjølv om straffesaka ikkje blir anka.

Dersom gjerningspersonen blir dømd til fengselsstraff, kan du ha krav på å få beskjed når han/ho skal ha permisjon eller slepp ut frå fengselet.

Erstatning

Den fornærma og dei etterlatne kan ha krav på erstatning frå gjerningspersonen. Dersom det blir straffesak, kan erstatningskravet normalt behandlast i straffesaka. Har du bistandsadvokat, er det han som fremjar kravet for deg. Viss ikkje er det påtalemakta som gjer det. Det er viktig at du snakkar med politiet om det, mellom anna fordi du må dokumentere kravet som skal setjast fram.

Dersom du blir tildømd erstatning i straffesaka, kan Statens innkrevjingsentral hjelpe deg med å drive inn kravet.

Du kan ha krav på valdsoffererstatning frå staten. Dersom det blir reist straffesak, kan du berre få valdsoffererstatning viss erstatningskravet mot den tiltalte var fremja i straffesaka.

Politiet, bistandsadvokaten eller Kontoret for valdsoffererstatning kan gi deg meir informasjon om vilkåra for å få slik erstatning.

Viktige adresser:

Støttetelefonen for
kriminalitetsoffer
Telefon: 800 40 008
www.kriminalitetsofre.no

Kontoret for valdsoffererstatning
Telefon: 789 89 500
www.voldsoffererstatning.no

Politiet
www.politi.no

Informasjon om domstolane og
gangen i ei rettssak, aktørane,
beviskrav o.a.
www.domstol.no

Justisdepartementet
www.regjeringa.no

POD publikasjon
2009/05 N

ISBN
978-82-92524-91-6

opplag 500

foto: iStock photo

Grafisk produksjon:
RIM grafika

Trykk: AllKopi